

Het Groot Onderhoud | Sessie 2

Borgen, hoe doe je dat? Duurzame toegang tot het immaterieel cultureel erfgoed (ICE)

Sessieleider & verslag: Rob Belemans

De sessie over het borgen van immaterieel cultureel erfgoed startte met een korte introductie door Rob Belemans (FARO) op het ICE-beleid in Vlaanderen en zijn inbedding in de internationale UNESCO-context. Vervolgens gaf Ellen Janssens (tapis plein vzw) een introductie in de database en de website van het ICE-platform, dat het agentschap Kunsten & Erfgoed op 14 september 2012 lanceerde als het centrale werkinstrument voor het Vlaamse cultureel-erfgoedveld. Welke informatie over erfgoedactoren, erfgoedgemeenschappen, over ICE-elementen en over borgingsprocessen is erin terug te vinden? Hoe wordt die informatie toegankelijk gemaakt voor gesloten of open groepen en zichtbaar gemaakt voor het grote publiek? De soorten informatie, hun onderlinge samenhang en gelaagdheid werden daarbij kort gedemonstreerd aan de hand van het reeds ingevoerde materiaal. Vervolgens gingen de deelnemers aan de sessie ook zelf actief aan de slag om via korte opdrachten informatie te zoeken in het ICE-platform en het op die manier ook als presentatie-instrument voor het brede publiek te leren kennen. Er werd eveneens uitvoerig stilgestaan bij de doelstellingen rond netwerking tussen alle mogelijke erfgoedactoren en -gemeenschappen die op allerlei manieren bij borgingsprocessen betrokken zijn.

Na de pauze volgde een gedachtewisseling tussen de sessiedeelnemers, gemodereerd door Floortje Vantomme (tapis plein vzw). Centraal stond de vraag hoe het nieuwe ICE-platform ingezet kan worden als een instrument voor een duurzame toegang tot het ICE in Vlaanderen. Daarbij sneden de deelnemers aan de sessie volgende topics aan, die in de groep verder besproken werden:

- 1) De terminologie van het nog in volle ontwikkeling zijnde veld van het immateriële erfgoed zorgt voorlopig voor een beperkte toegankelijkheid, zowel in het professionele actorennetwerk als bij verenigingen en het brede publiek. Het herkennen van iets als ICE is een voorwaarde die aan de erfgoedgang ermee (en eventuele erkenning ervan) voorafgaat. Het tonen en wederzijds kennismaken van goede voorbeelden in een zich snel uitbreidend netwerk van erfgoedgemeenschappen, die elk op hun manier naar de beste vormen van borging voor hun ICE-element zoeken, kan hierbij helpen.
- 2) Het is niet evident om gemeenschappen ervan te overtuigen dat ze via descriptief werk ervoor moeten zorgen dat hun ICE-element zichtbaar wordt op het Platform. De neiging bestaat om daarbij te snel en te exclusief te focussen op vermelding van het ICE-element in een van de lijsten (Vlaamse Inventaris, Representatieve Lijst van het ICE van de mensheid, UNESCO-lijst van de goede voorbeeldpraktijken), terwijl dit eerst het gevolg van een bestaande borgingspraktijk kan zijn.
- 3) Om het Platform in zijn ambitieuze doelstellingen te laten slagen, is een brede en intensieve begeleiding van erfgoedgemeenschappen door de professionele erfgoedactoren de komende jaren zeker noodzakelijk.
- 4) Vele erfgoedgemeenschappen – bijvoorbeeld de volkssportverenigingen – zijn in hun dagelijkse werking al continu met borging van ICE bezig, maar ze zien en benoemen het niet spontaan zo.
- 5) Het platform kan bijdragen tot de zichtbaarheid van ICE in Vlaanderen bij het brede publiek. Maar voor lokale actoren is de lokale zichtbaarheid vaak de meest interessante,

dominerende. Ook het argument van kennisdeling met andere gemeenschappen wordt daardoor soms moeilijker om te gebruiken. De spontane neiging is eerder om te focussen op de folklore van het kleine verschil in verschijningsvorm dan op de grote gelijkenissen op een meer generiek niveau en vanuit de borgingsproblematiek. Het professionele netwerk van erfgoedactoren heeft hier een permanente duidende en begeleidende rol te vervullen.

- 6) Enerzijds helpt het om via het platform de veelheid en diversiteit aan kleinschaligere, lokale ICE-elementen te tonen en te documenteren. Anderzijds moeten gelijkaardige borgingsmaatregelen best ook zo snel mogelijk gebundeld worden in zogenaamde borgingsprogramma's, zodat hun gebruik en verdere ontwikkeling meteen voor een groep van erfgoedgemeenschappen kan ondersteund en begeleid worden.
- 7) Waar mogelijk is een strategie ook om ICE-elementen met een zekere spreiding over Vlaanderen als een generiek element in de website te behandelen (bijvoorbeeld de reuzencultuur, zoals die door de vzw Reuzen in Vlaanderen overkoepeld wordt).

Als conclusie van het groepsgesprek worden de volgende afsluitende bedenkingen geformuleerd:

- A. Als nieuw beleidsinstrument in het zich volop uitkristalliserende ICE-beleid in Vlaanderen is het ICE-Platform een tool die door alle erfgoedactoren samen gedragen en gebruikt moet worden. De taak van tapis plein vzw is hierbij een coördinerende en gangmakende rol voor de komende jaren. Als de tijd daar rijp voor is, zou de aansturing en het beheer van het ICE-Platform in handen kunnen gegeven worden van een consortium van landelijk erkende erfgoedactoren, naar het voorbeeld van Archiefbank Vlaanderen.
- B. Als professionele erfgoedmedewerkers moeten we de volgende tijd misschien meer focussen op het brengen van een positieve boodschap. De grote diversiteit aan manifest gedragen ICE-elementen in Vlaanderen toont aan dat heel veel gemeenschappen in hun werking dag in dag uit al met het borgen van ICE bezig zijn. Hetgeen in het ICE-Platform kan en moet tot uitdrukking gebracht worden, zijn dus geen nieuwe, nog volledig te ontwikkelen erfgoedpraktijken. Het gaat meer om het bekijken van reeds diepgewortelde en breed voorkomende vormen van erfgoedgang met ICE, die nu ook expliciet onder de aandacht gebracht kunnen worden.
- C. De ideale situatie zou eigenlijk zijn dat het ICE-Platform de informatiebasis vormt voor Inventaris Vlaanderen van het ICE. De adviescommissie van de Vlaamse Gemeenschap zou in het Platform eigenlijk alle gegevens moeten vinden over een element en zijn borging, om te kunnen besluiten of het klaar is om op een van de lijsten te worden opgenomen. Het aanvragen om ingeschreven te worden op een lijst zou in de toekomst dan bijna omgekeerd een soort verzoek aan de erfgoedgemeenschap kunnen worden, of ze ermee instemt dat haar ICE en de manier waarop er borgend mee omgegaan wordt via zo'n lijst zichtbaar gemaakt wordt als een goede-voorbeeldpraktijk. Inschrijving op de Inventaris Vlaanderen is immers een engagementsverklaring van de erfgoedgemeenschap en geen eindpunt of ultieme beloning.